

Е. С. Осадчая, И. В. Черноморденко

ВЛИЯНИЕ МУЗЫКИ НА МИРОВОЗЗРЕНИЕ И БЫТИЕ ЧЕЛОВЕКА: ФИЛОСОФСКО-АНТРОПОЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ

В статье исследуется влияние музыки на мировоззрение и бытие человека относительно его субъективных особенностей, что определяет глубину проникновения в структуру личности. Также ставится вопрос о роли музыки в актуализации творческих способностей. На основании метаантропологического метода анализируются человеческие потребности и ценности. Предлагается условная классификация музыкального творчества. Выделяются, также, уровни восприятия музыки: бессознательный уровень (фоновая музыка), уровень сознательного восприятия. Определяется их корреляция по мировоззрению человека. Музыкальное искусство имеет множество жанров, способов выражения и целей использования. Исследователи называют музыку формой невербальной коммуникации, источником архетипов, носителем идей и тому подобное. Человек всегда воспринимает музыку уникально, что вызывает интерес и порождает множество вопросов.

Ключевые слова: влияние музыки, мировоззрение, философское искусство, музыкальная метаантропология.

O. Osadcha, I. Chornomordenko

INFLUENCE OF MUSIC ON THE MANS'S WORLDVIEW AND BEING: PHILOSOPHICAL AND ANTHROPOLOGICAL ANALYSIS

Introduction: The article examines the influence of music on a person's worldview and being, in relation to his subjective characteristics, which determines the depth of penetration into the structure of the personality and his capabilities. **The aim:** Conducting a detailed analysis of the impact of music on the worldview and human existence, its role in revealing creative abilities in the paradigms of philosophical anthropology and deep psychology, the formation of a theoretical basis for the practical application of music in educational and cognitive processes and creative working. **Research methods:** We used a philosophical and anthropological analytical method, which reveals the subjective interaction of music and man; it helps to further adapt these hypotheses to practical application in educational activities, music therapy. Applying the metaanthropological method, we consider the hierarchy of human needs and values, which makes it possible to compare the conditional classification of musical creativity. **Research results:** For detailed understanding of the problem, we consider the levels of music perception: the unconscious level (background music), the level of conscious perception, and find the correlation of these levels with respect to a person's worldview. **Discussion:** Musical art has many genres, ways of expression, and purposes of use. Researchers call music a form of non-verbal communication, a source of archetypes, and a carrier of ideas. A person always perceives music in a unique way, which raises many questions the authors of the article are trying to answer. **Conclusion:** Based on the analysis of the influence of music, we believe that music can be used to create a certain psychological mood, transform the worldview, actualize creative potential, music therapy, etc.

Keywords: influence of music, worldview, philosophical art, musical metaanthropology.

УДК 1 (049)

М.М. Шимчишин

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ МОНОГРАФІЇ О.Г.ШОСТАК «ХУДОЖНІ ВИМІРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ТВОРЧОСТІ СУЧАСНИХ ПІВНІЧНОАМЕРИКАНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ КОРИННОГО ПОХОДЖЕННЯ». КИЇВ: ТАЛКОМ, 2020

Київський національний лінгвістичний університет.

e-mail: mshymchyshyn@yahoo.com

orcid.org/0000-0003-4980-3296

Анотація. В статті здійснюється культурологічний аналіз основних структурних компонентів монографії О.Г. Шостак «Художні виміри національної ідентичності творчості сучасних північноамериканських письменників корінного походження», що зумовлюють трансформації уявлень про національну ідентичність у транзитних суспільствах сучасних корінних спільнот Північної Америки. Обґрунтовується положення, що різноманітні компоненти національної ідентичності детермінують відповідні ролі й функції індіанської особистості, а також відповідають за практичну реалізацію прав і свобод у США та Канаді. О.Г. Шостак вперше у вітчизняному літературознавстві комплексно і системно обґрунтовує поняття літератур корінних народів північноамериканського континенту, що дає можливість запропонувати цілісне розуміння та інтерпретацію творчості письменників корінного походження.

Ключові слова: письменники корінного походження північної Америки, національна ідентичність, «Художні виміри національної ідентичності в творчості сучасних північноамериканських письменників корінного походження», монографія, О.Г. Шостак.

Вступ

Вивчення досвіду та культурної спадщини корінних народів Північної Америки є актуальним та новаторським для сучасної гуманітаристики. По-перше, з огляду на те, що їхня традиція уособлює інший щодо європейського тип світогляду, світорозуміння та світовідчуття. Вона розкриває іншу естетику, іншу візію історії, інше бачення взаємовідносин між людьми та інші комунікативні коди. По-друге, запровадження дискурсу Іншого провокує заперечення монополії західної, європейської епістемологічної традиції. Привілейоване місце західного світосприйняття, звеличення європейських цінностей, уніфікація західної системи знання як універсальної, ставлення до представників не-європейських цивілізацій як до меншшвартських, підпорядкованих Інших (чужих) зумовило етнічну кризу ХХ століття. Сутність цієї кризи

філософська думка пояснює як «переоцінку цінностей і пере-розташування складових її духовного ядра». На думку філософів, в умовах інтенсифікації глобалізаційних процесів, інформатизації світового соціуму інакшого характеру набувають такі явища, як глобалізація, мультикультуралізм, міжкультурна комунікація. Їх потрібно аналізувати крізь призму такого важливого для міжкультурної взаємодії принципу, як толерантність (Дротянко, Ягодзінський 2020).

Аналіз досліджень і публікацій

Нещодавно вийшла друком монографія О.Г.Шостак «Художні виміри національної ідентичності в творчості сучасних північноамериканських письменників корінного походження», яка викликала жвавий інтерес у науковій громадськості. Це цікава сучасна праця, що поєднує

соціокультурні філософські роздуми із літературознавчими дослідженнями.

Мета дослідження

Виходячи із зазначеного, метою даного дослідження є культурологічний аналіз виявлення особливостей національної ідентичності у творчості письменників корінного походження в умовах сучасних глобальних викликів і загроз у роботі О.Г. Шостак.

Методологія дослідження

Методологічною основою даного дослідження виступають методи культурно-семантичного та соціокультурного аналізу.

Результати

Сьогодні саме завдяки залученню голосів тих, які тривалий час були змушені мовчати і залишатися німими, маємо процеси побудови нового типу суспільства, що засноване на терпимості, толерантності та діалогічності традицій. Поступово відбувається налагодження викривленого діалогу між різними націями та етносами, що тривалий час був обтяжений стереотипними уявленнями про Іншого. Як зазначає Ю. Габермас, успішність комунікативного акту залежить від готовності учасників діалогу виконувати роль як мовця, так і слухача. Занурення в перспективу бачення Іншого становить запоруку ефективного «злиття горизонтів» (Borradori, 36). Ці процеси супроводжуються поступовим звільненням колишніх упосліджених народів від того стану, який ще на початку ХХ століття афро-американський діяч Вільям Дюбуа назвав «подвійною свідомістю», і який Франц Фанон описав у праці «Чорна шкіра, білі маски». Останній стверджував: «Поведінка негра нагадує поведінку obsесивного невротика, або, якщо хочете, він перебуває у стані цілковитого неврозу. Людина з небілим кольором шкіри постійно намагається утекти від власної індивідуальності, стерти свою індивідуальну присутність» (White masks, 43). Відтак повноцінне входження культурної спадщини колишніх упосліджених колективностей сприяє зміцненню від травматичного досвіду будь-якого типу колоніалізму та поневолення, що мав негативні наслідки не лише для колонізованих, але й для колонізаторів (дет. див. Франц Фанон «Гнані і голодні», «Чорна шкіра, білі маски»). У цьому контексті долі тисяч племен корінних народів США, яких на сьогодні, після тривалого винищення, збереглося більше, ніж п'ятсот, а на території сучасної Канади – 634, мають бути оприявлені не лише для того, щоб зрозуміти їхню велику трагедію, а й для того, аби переоцінити епістемологію та риторіку західного світу. Праця Оксани Шостак «Художні вираження національної ідентичності в творчості сучасних північноамериканських письменників корінного походження» заповнює прогалину в українській гуманітаристиці щодо присутності в ній осмислення трагедій тисяч індіанських етносів. Проте йдеться не лише про, здавалося б, далекі від нас племена і народи; досвід колонізації, приниження і геноциду прописаний в історії України, а звідси – впізнавані для нас і пов'язані з ними реалії: комплекс

меншовартості, винищення мови і культурних традицій, приниження й навмисна маргіналізація.

У першому розділі авторка монографії звертається до роз'яснення таких важливих у контексті її дослідження понять як «нація», «етнос», «плем'я», «народ». Усі ці колективності мають безперечну вагу, коли мова йде про історію та досвід корінних народів Америки. Тут О. Шостак доречно залучила праці наступних теоретиків: Л. Донкіс, З. Баумана, Д. Робертсон, Г. Лебона та ін. Авторка виокремила нові підходи до розуміння спільнот, зокрема ті, що запропоновані французькими соціологами, які наполягають, що для колективності важливими є не так географічний простір чи мова, як психологічне єднання з групою (дет. див. Донкіс), емоційний зв'язок (Полетта та Джаспер). О.Шостак актуалізувала і такі види національної ідентичності, як символічна та ситуативна. Дослідниця не оминула увагою і критику колективностей, адже їхні представники часто вимушені «відповідати» стереотипним уявленням про них, що часто укладені і сформовані панівними культурними та політичними практиками. Отже, приналежність до спільноти має не лише позитивний характер, але й є уособленням дискримінаційної політики. З огляду на це, проблемними сьогодні є поняття паніндіанської спільноти, оскільки вона нівелює відмінності між різними племенами та націями корінних американців.

Важливим є аспект наукової праці пояснення політичних взаємин США та Канади із корінними народами, де авторка розрізняє політичні терміни «корінні американці» властивий для дискурсу США та перші нації – вибір Канади. Дослідниця ґрунтовно описує і процеси асиміляції, які тривали понад століття, результатом яких було стирання індіанської ідентичності. Важливим сегментом цього винищення стали школи-інтернати, куди забирали дітей. Крім того, авторка праці наголошує неодноразово, що американський уряд часто порушував укладені угоди, що також свідчить про ставлення білих урядовців і політиків до корінних мешканців. Зрештою, знаковим етапом стало створення організацій, що відстоювали інтереси індіанців, а саме Північноамериканське індіанське братерство (North American Indian Brotherhood), Національна рада індіанців (National Indian Council), Рада корінних народів Канади (Native Council of Canada), Тапіризат ескімосів Канади (Inuit Tapirisat of Canada), Асамблея перших націй (Assembly of First Nations), Рух американських індіанців (American Indian Movement).

При осмисленні процесів самовизначення індіанських колективностей О. Шостак залучила роздуми П. Нора, Т. Гаврилів, Е. Саїда та інших. Відповідно, актуалізовано поняття історичної пам'яті, рефлексивності та саморефлексивності, травми, Іншого. Логічно, що далі у другому розділі авторка переходить до корпусу художніх текстів, що зберігають і передають культурну спадщину упосліджених народів. Важливо, що усна народна творчість корінних народів становить фундамент американської літературної традиції і споріднює її з європейськими літературами, які розпочиналися з фольклору. Проте тривалий час в американському літературознавстві цей факт заперечувався і відлік вели від перших

письмових свідчень Христофора Колумба та інших мореплавців, а також щоденників і хронік, які вели губернатори перших колоній. Сьогодні правомірно історія літератури США розпочинається із зразків усної народної творчості корінних мешканців: міфів, ритуальних пісень, колискових, казок, бувальщин та історій. Водночас утверджується думка, про унікальність цих зразків і їхнє продовження та оприявлення у творчості митців ХХ століття. «Дослідники розподіляють усну літературу корінних народів за жанрами, провідними серед них називають ритуальну драму, оповіді й міфи. Ритуальна драма містить як заклинання й замовляння, так і церемонії та власне ритуали. До пісень, оповідей, ораторій входять як священні, так і повсякденні оповіді, виголошені мовою кожного конкретного народу. Серед міфів особливу групу становлять фундаментальні міфи світотворення, основою яких є оповіді про створення землі й людини, із них випливають повсякденні правила взаємодіяння всього суцього на світі» (Шостак 2020: 141).

Дослідниця проаналізувала творчість таких відомих письменників, як Н. Скотт Момадей, Леслі Мармон Сілко, Джералд Візенор, Луїс Ердрич, Луїс Оувен, Томас Кінг, Шерман Алексій, Берт Брант, Джеймс Велч, Сюзан Паувер, Джозеф Бойден, Діана Глансі та цілої плеяди інших письменників. Зрештою, О. Шостак доходить висновку, що «поява сучасної літератури корінних жителів Північної Америки змусила американське й канадське суспільство переглянути міфи про моральність вчинків, на зразок насильницького переселення людей із їхніх правічних земель і подальшого тотального знищення цілих народів, що надихалися західноєвропейськими ідеями про богообраність, породжену расистськими уявленнями про культурну зверхність. Автори цих творів кидають виклик гегемонії західної ідеології в американській культурі та вимагають включити національні голоси до загального американського канону. Світосприйняття корінних народів, відображене на сторінках літератури корінних народів, виводить мейнстрімне суспільство зі стану самозакоханого самовдоволення своїм доміантним впливом на історію континенту й змушує звернутися до ідей гуманізму, переглянути уявлення про суспільну рівність, задекларовану в конституції» (Шостак, 2020: 425).

Окремий пласт становлять критичні студії та стратегії розпрацювання власне індіанських літературознавчих теорій і практик. Тут традиційно маємо прагнення відокремити корінну традицію від широкої американської, зокрема, англо-американської, з іншого – визнання індіанського письменства складовою мультикультурної парадигми. О.Шостак стверджує, що існує «помітне протистояння між двома таборами літературознавців – одні з них більше орієнтовані на європейські літературознавчі теорії й вважають, що саме вони мають лягти в основу літературних інтерпретацій творів корінних письменників. Найбільш яскраві представники цього табору – К. Лінкольн, Е. Вігет, А. Крупат, Е. Пулітано,

Д. Троєр. До табору критиків націоналістів належать П. Г. Еллен, Е. Кук-Лінн, Р. Ворріор, К. Вомак, Дж. Вівер, П. Келсі, Л. Татонетті. Перші обґрунтовують свої висновки, базуючись на етнографічних розвідках і радше формалістичних методах літературознавства. Їхні студії – своєрідний «погляд збоку», іманентно не занурений у корінну дійсність. Другі наполягають на так званому «націоналістичному» прочитанні, закликаючи критиків виявляти повагу до «інтелектуального суверенітету» корінних націй. Такий підхід до літературних розвідок містить часом приховану, а іноді й відкритую підтримку політичних дебатів, що точаться навколо ідеї політичної автономії та поваги до унікального статусу корінних народів Північної Америки» (Шостак, 2020: 201).

Висновки

Актуальність монографії О. Шостак «Художні вираження національної ідентичності в творчості сучасних північноамериканських письменників корінного походження» визначається потребою з'ясувати особливості літературних парадигм сучасних індіанських письменників у контексті глобалізованого суспільства з урахуванням нових літературознавчих моделей рецепції етнічних меншин. Необхідність написання такої праці спричинена відсутністю в українському літературознавстві комплексної праці з означеної проблеми та зростанням об'єктивного інтересу до творчості індіанських письменників. Незаперечною заслугою монографії є чітка концептуальна та методологічна визначеність дослідження, що дає змогу розкрити порушену наукову проблему на багатьох рівнях. Це дає підстави стверджувати, що робота О. Шостак є своєчасною спробою висвітлити різні аспекти національної ідентичності у творах автохтонних письменників Північної Америки.

Список літератури

1. Донкіс Л. Збентежена ідентичність і сучасний світ / Л. Донкіс; пер. з англ. О. Буценко. – К.: Факт, 2010.
2. Дротянко Л. Г. Міжкультурна комунікація і толерантність перед лицем глобальних загроз / Л. Г. Дротянко, С. М. Ягодзінський // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія. – Вип. 1 (31). – К.: НАУ, 2020. – С. 15-21.
3. Шостак О.Г. Художні вираження національної ідентичності в творчості сучасних північноамериканських письменників корінного походження / О.Г. Шостак. – К.: Талком, 2020.
4. Borradori Giovanna (editor). *Philosophy in a Time of Terror: Dialogues with Jurgen Habermas and Jacques Derrida*. – Chicago: Chicago University Press, 2003.

References

1. Donkis, L. (2010) *Confused identity and modern world*, Kyiv Fakt.
2. Drotianko, L.G., Yagodzinsky S.M. (2020) *Mizhkulturna komunikatsiia i tolerantnist pered lytsem hlobalnykh zahroz [Intercultural communication and tolerance in the face of global threats]*, *Bulletin of the National Aviation University. Series: Philosophy. Culturology*, 1 (31), 15-21.
3. Shostak, O.G. (2020) *Artistic expressions of national identity in the works of modern Native American writers*, Kyiv Talkom.
4. Borradori Giovanna (editor) (2003). *Philosophy in a Time of Terror: Dialogues with Jurgen Habermas and Jacques Derrida*. Chicago: Chicago University Press.

М. М. Шимчишин

СОЦИОКУЛЬТУРНЫЕ ИЗМЕРЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ (НА ПРИМЕРЕ МОНОГРАФИИ О.Г.ШОСТАК «ХУДОЖЕСТВЕННЫЕ ИЗМЕРЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ В ТВОРЧЕСТВЕ СЕВЕРОАМЕРИКАНСКИХ ПИСАТЕЛЕЙ КОРЕННОГО ПРОИСХОЖДЕНИЯ». КИЕВ: ТАЛКОМ, 2020

В статье проводится анализ основных структурных компонентов монографии О.Г. Шостак «Художественные измерения национальной идентичности в творчестве современных североамериканских писателей коренного происхождения», рассматриваются трансформации представлений о национальной идентичности в транзитивных обществах современных коренных сообществ Северной Америки. Обосновывается предположение, что различные компоненты национальной идентичности детерминируют соответствующие роли и функции индейской личности, а также отвечают за практическую реализацию прав и свобод в современных США и Канаде. О.Г. Шостак впервые в отечественном литературоведении комплексно и системно обосновывает понятие литературы коренных народов североамериканского континента, предлагает целостное понимание и интерпретацию творчества писателей коренного происхождения. В монографии на богатом конкретном материале раскрыты заявленные теоретические положения.

Ключевые слова: писатели коренного происхождения Северной Америки, национальная идентичность, «Художественные измерения национальной идентичности творчества современных североамериканских писателей коренного происхождения», монография О.Г. Шостак.

М. Shymchyshyn.

SOCIOCULTURAL DIMENSIONS OF NATIONAL IDENTITY. ANALYSES OF THE BOOK "ARTISTIC EXPRESSIONS OF NATIONAL IDENTITY IN THE WORKS OF MODERN NATIVE AMERICAN WRITERS" BY OKSANA SHOSTAK. - K.: TALKOM, 2020

Introduction. The study of the experience and cultural heritage of the Indigenous nations of North America is relevant and innovative for the modern humanities. First, given that their tradition embodies a different from the European type of worldview. It reveals a different aesthetic, vision of history and relationships between people and their communicative codes. It determines **the aim and the tasks** to analyze the identification of national identity in the work of Native American writers in the context of modern global challenges and threats in the work of Oksana Shostak. **Discussion.** The article analyzes the main structural components of the monograph "Artistic expressions of national identity in the works of modern Native American writers", by Oksana Shostak, which determined the transformation of Native American national identity in the modern indigenous communities. It is argued that the various components of national identity determine the respective roles and functions of the Indian personality, as well as they are responsible for the practical implementation of Indigenous rights and freedoms in the United States and Canada. **Conclusion.** For the first time in domestic literary criticism, Oksana Shostak comprehensively and systematically substantiates the concept of Indigenous literatures of North America, which makes it possible to offer a holistic understanding and interpretation of the modern Native American novels. The declared theoretical positions are opened in the monograph on the rich concrete material.

Key words: Native American writers, national identity, Artistic expressions of national identity in the works of modern Native American writers, Oksana Shostak.

УДК 616-036:316.28(045)

О.П. Антіпова

**КЛЮЧОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ
МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ**

ORCID: 0000-0003-4098-3673

Scopus author ID: 57211854777

Анотація. Здійснено аналіз ключових тенденцій трансформації міжкультурної комунікації в умовах оголошеної на початку 2020 року пандемії, спричиненої поширенням хвороби COVID-19. Констатовано наявність парадоксальної ситуації, за якої світова спільнота, з одного боку, об'єднана спільним пошуком «шляхів виживання», адекватної стратегії розвитку соціальних практик, а з іншого – опиняється в умовах, за яких на зміну відкритості до діалогу, усвідомлення культурної самобутності інших людей приходить конфронтація, невизначеність, нехтування принципом толерантності, прагнення до відособлення або, навпаки, до домінування. Встановлено, що зумовлені пандемією соціокультурні зміни означені переважанням антисистемних (іраціональних) дій, хаотичністю комунікативних процесів. Соціальне дистанціювання, локалізація комунікативного простору, ізоляція та впровадження тотального локдауну як невід'ємні атрибути пандемії суттєво обмежують міжкультурну взаємодію, зміщуючи акцент у віртуальний простір.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, пандемія, глобалізація, соціальне дистанціювання, віртуальний простір, діалог.

Вступ

Глобалізація в її сучасному варіанті зумовлює переформатування структури соціуму, зміну стратегій економічного, політичного та духовного розвитку, адаптуючи їх до запитів часу. Закономірним наслідком таких зрушень є взаємозалежність світу, яка є своєрідним індикатором рівня сталості розвитку національних держав, а отже, їхнього потенціалу в протистоянні викликам глобалізаційних процесів, що нині слугує основним критерієм об'єднання держав у відповідні глобальні чи регіональні структури, запорукою ефективної міжкультурної комунікативної взаємодії.

Вказані процеси, безперечно, означені бурхливим розвитком технологій, зокрема інформаційно-комунікаційних, активізацією різного роду мереж, прагненням до інновацій, підвищення рівня життя, становлення суспільства знань, активізацією процесів інфообміну й міжкультурної взаємодії. Водночас інформаційно-комунікативну доміную сучасної культури не можна розглядати лише як позитивний цивілізаційний проект, оскільки вона означена низкою соціокультурних ризиків.

Одним із ключових чинників вияву негативних тенденцій глобального характеру на сучасному етапі є оголошена на початку 2020 року пандемія, спричинена поширенням хвороби COVID-19. Із